

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 15 грудня 2005 р. N 525-р

Київ

Про схвалення Стратегії розвитку пенсійної системи

1. Схвалити Стратегію розвитку пенсійної системи, що додається.
2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським держадміністраціям:

розробити відповідно до своєї компетенції заходи з реалізації Стратегії, схваленої цим розпорядженням, та подати їх до 1 лютого 2006 р. Мінпраці для узагальнення і затвердження;

надсилати щокварталу до 15 числа місяця, що настає за звітним періодом, Мінпраці інформацію про стан реалізації Стратегії для узагальнення та подання її до 27 числа місяця, що настає за звітним періодом, Кабінетові Міністрів України.

Прем'єр-міністр України

Ю. ЄХАНУРОВ

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів
України
від 15 грудня 2005 р. N 525-р

СТРАТЕГІЯ розвитку пенсійної системи

Загальні положення

Пенсійне забезпечення є основною складовою частиною системи соціального захисту населення. Частка пенсіонерів становить 28,6 відсотка всього населення країни. Питома вага пенсійних виплат досягла 43 відсотки у сукупних соціальних трансфертах (соціальна допомога та пільги з усіх джерел фінансування) і 21 відсотка у сукупних доходах домогосподарств.

Пенсійна реформа, яка розпочалася у 2004 році, передбачає заміну діючої системи пенсійного забезпечення на сучасну страхову трирівневу пенсійну систему і спрямована на:

зміну балансу економічних і соціальних інтересів у державі;

істотне підвищення рівня доходів осіб пенсійного віку;

забезпечення максимальної залежності пенсійних виплат від персоніфікованих внесків застрахованих осіб;

посилення стимулів до праці та легалізацію заробітної плати;

заохочення заощадження на старість застрахованих осіб;

диверсифікацію джерел фінансування пенсій за рахунок внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та обов'язкових і добровільних накопичень.

Однак високий рівень демографічного навантаження на працездатне населення, наявність у значної частини працюючих пільг із сплати внесків до Пенсійного фонду України та низька заробітна плата, яка у третини працюючих не вища, ніж прожитковий мінімум, на даний час спричиняють незбалансованість солідарної системи, стримують запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування та розвиток недержавного пенсійного забезпечення. Підвищення мінімального розміру пенсії за віком до рівня прожиткового мінімуму, що не узгоджується із зростанням заробітної плати та реальними фінансовими можливостями Пенсійного фонду України, може призвести до фінансової кризи пенсійної системи.

У 2005 році дефіцит коштів Пенсійного фонду України на виплату пенсій, що покривається за рахунок державного бюджету, дорівнює 14,7 млрд. гривень. Пенсійні виплати становлять близько 15 відсотків валового внутрішнього продукту, на які спрямовується 18,7 відсотка видатків державного бюджету.

Заборгованість із сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування підприємств, установ та організацій на 1 листопада ц. р. становила 1,3 млрд. гривень.

До цього часу не створено належні умови для ефективного функціонування трирівневої пенсійної системи, які передбачені новим пенсійним законодавством.

Демографічна ситуація в державі, динаміка економічного розвитку потребує уточнення цілей, напрямів та інструментів подальшого реформування пенсійної системи.

Мета Стратегії

Метою Стратегії є визначення перспективи подальшого розвитку та реформування пенсійної системи, спрямованої на забезпечення фінансової стабільності пенсійної системи, посилення дії страхових принципів у солідарній системі, запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування та подальший розвиток недержавного пенсійного забезпечення.

Реалізація Стратегії сприятиме:

скасуванню пільг із сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та під час обчислення розмірів пенсій;

зменшенню розриву в розмірах пенсій чоловіків і жінок;

належній диференціації розмірів пенсій;

стимулюванню сплати страхових внесків за період, що перевищує тривалість стажу, необхідного для отримання мінімальної пенсії за віком (20 років - для жінок, 25 років - для чоловіків);

ліквідації диспропорцій у розмірах пенсій, призначених відповідно до спеціальних законів щодо пенсійного забезпечення окремих категорій громадян, та пенсій, призначених на загальних підставах;

легалізації заробітної плати та зайнятості;

розвитку фінансового сектору економіки та корпоративного управління;

досягненню належного рівня проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи та стимулювання роботодавців і найманих працівників до участі у накопичувальній системі пенсійного страхування та недержавному пенсійному забезпеченні;

підвищенню рівня професійної підготовки фахівців суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення;

запровадженню надійних фінансових інструментів для інвестування пенсійних активів;

широкій обізнаності населення у питаннях пенсійного забезпечення;

зміцненню довіри до пенсійної системи.

Основні напрями реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії здійснюється за такими основними напрямками:

підвищення ролі страхових принципів у солідарній системі:

- охоплення загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням усіх працюючих (у тому числі військовослужбовців, а також інших осіб, для яких законодавством не передбачено сплату внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування), забезпечення рівності щодо сплати страхових внесків;
- призначення пенсій залежно від страхового стажу та сплачених внесків;
- забезпечення мінімальних соціальних стандартів життя пенсіонерів за рахунок державної соціальної допомоги;
- перегляд механізму виплати пенсій працюючим пенсіонерам, у тому числі з урахуванням їх заробітної плати;
- переведення пенсій, що призначаються на пільгових умовах або за вислугу років, із солідарної системи до недержавних пенсійних фондів;
- приведення законодавства щодо пенсійного забезпечення окремих категорій осіб до єдиних базових принципів, передбачених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";

забезпечення фінансової стабільності солідарної системи:

- виключення можливості прийняття рішень з питань пенсійного забезпечення без відповідних актуарних розрахунків та реальних можливостей бюджету Пенсійного фонду України;
- поступовий перегляд пенсійного віку відповідно до зростання тривалості життя;
- розширення бази нарахувань страхових внесків за рахунок легалізації заробітної плати та підвищення її рівня (шляхом оформлення трудових відносин, посилення ролі соціального діалогу під час встановлення рівня доходу, з якого сплачуються внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, скорочення неповної зайнятості та безробіття);
- поетапне запровадження паритетної сплати страхових внесків страхувальниками та застрахованими особами;
- посилення контролю та відповідальності за дотримання законодавства щодо оплати праці та сплати страхових внесків;
- перегляд переліку робіт, професій та посад, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах або за вислугу років, за результатами проведення атестації робочих місць та аналізу впливу втрати професійної працездатності;
- удосконалення механізму індексації пенсій та їх підвищення відповідно до зростання середньої заробітної плати;

- здійснення заходів щодо адресності державної соціальної допомоги з урахуванням доходів сім'ї;

підвищення ефективності управління системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування:

- запровадження єдиного соціального внеску та створення Державного реєстру соціального страхування;

- розвиток інституту актуаріїв шляхом встановлення стандартів у сфері актуарної діяльності, запровадження національної кваліфікаційної системи та системи навчання актуарній професії у вищих навчальних закладах;

- забезпечення участі соціальних партнерів в управлінні системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

- запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Пенсійному фонді України та казначейського обслуговування єдиного соціального внеску;

- визначення порядку досудового розгляду спірних питань з обчислення (перерахування) пенсій;

- оприлюднення звіту про виконання бюджету Пенсійного фонду України за встановленою формою починаючи з 2006 року;

запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування:

- уточнення передумов для запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування;

- визначення на підставі актуарних розрахунків строку запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування та розмірів відрахувань до неї, потреб Пенсійного фонду України для компенсації втрат солідарної системи у зв'язку з перерахуванням частини страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду;

- визначення суми витрат державного бюджету на підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери, пов'язане із запровадженням накопичувальної системи пенсійного страхування;

- підвищення ефективності державного регулювання та нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування;

- перегляд вікових категорій застрахованих осіб, які сплачують внески до Накопичувального пенсійного фонду, та визначення розміру страхових внесків відповідно до актуарних розрахунків;

удосконалення інформаційного забезпечення пенсійної системи:

- запровадження електронного звітування роботодавців;

- забезпечення інформування застрахованих осіб про відомості, внесені до їх персональних облікових карток в системі персоніфікованого обліку загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- створення програмно-технічного комплексу для функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;
- запровадження щомісячної звітності страхувальників;
- підвищення рівня обізнаності населення щодо принципів функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування та системи недержавного пенсійного забезпечення;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з роботодавцями та застрахованими особами шляхом збільшення обсягів соціальної реклами, використання прогресивних інформаційних технологій, постійного вдосконалення сучасних засобів наочної агітації;

розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення:

- визначення умов участі в недержавному пенсійному забезпеченні страхових організацій та банків;
- удосконалення податкового законодавства щодо функціонування суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення;
- підвищення інституціональної спроможності суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення;
- підвищення рівня професійної підготовки фахівців суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення (члени ради недержавного пенсійного фонду, адміністратори, особи, які здійснюють управління пенсійними активами, зберігачі, банки, страхові організації, особи, які надають агентські послуги);
- удосконалення управління недержавними пенсійними фондами;
- посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи з профспілками, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями;
- залучення саморегулювальних організацій до реалізації заходів щодо розвитку пенсійної системи;

забезпечення ефективного інвестування пенсійних активів:

- удосконалення інфраструктури фінансового ринку;
- розвиток корпоративного управління та фінансових інструментів;
- удосконалення законодавства щодо залучення валютних цінностей недержавними пенсійними фондами;
- удосконалення законодавства щодо діяльності компаній з управління активами;

- встановлення спрощеного порядку інвестування пенсійних коштів у цінні папери іноземних емітентів, визначені законодавством;

підвищення ефективності функціонування регуляторних органів в накопичувальній системі пенсійного страхування та системі недержавного пенсійного забезпечення:

- посилення контролю за діяльністю суб'єктів, що надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення, шляхом поступового переходу до нагляду на основі оцінки ризиків;

- розроблення та впровадження інтегрованої системи обміну інформацією між органами, які здійснюють державний контроль і нагляд в накопичувальній системі пенсійного страхування та системі недержавного пенсійного забезпечення;

- забезпечення автоматизації бізнес-процесів регуляторних органів (удосконалення спеціального програмного забезпечення реєстрації, ліцензування, розроблення та проведення аналізу звітності суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення, розвиток системи електронного документообігу);

- визначення переліку інформації, яка підлягає оприлюдненню, про страхові компанії та банківські установи, що провадять діяльність з недержавного пенсійного забезпечення, та порядку їх оприлюднення;

- підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів регуляторних органів;

- визначення обсягу та структури інформації, що має надаватися відповідним регуляторним органам професійними учасниками ринку цінних паперів;

- створення інтегрованої системи нагляду за недержавними пенсійними фондами;

- забезпечення можливості доступу до інформації про діяльність у сфері недержавного пенсійного забезпечення з боку учасників недержавних пенсійних фондів;

- забезпечення ефективності державного регулювання та нагляду в системі недержавного пенсійного забезпечення.

Реалізація Стратегії у 2006 - 2009 роках (короткострокова перспектива)

Протягом 2006 - 2009 років передбачається:

розробити і прийняти нормативно-правові акти з питань:

- визначення порядку сплати єдиного соціального внеску;

- удосконалення порядку обчислення розмірів пенсій відповідно до тривалості страхового стажу та сплачених внесків;

- поетапного підвищення вартості одного року страхового стажу застрахованої особи під час обчислення розміру пенсії;

- упорядкування виплати пенсій працюючим пенсіонерам з урахуванням доходів від їх зайнятості;

- удосконалення переліку робіт, професій та посад, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах або за вислугу років, за результатами проведення атестації робочих місць та аналізу впливу втрати професійної працездатності;
  - використання актуарних розрахунків під час прийняття рішень про перегляд розміру пенсій та затвердження бюджету Пенсійного фонду України;
  - запровадження загальнообов'язкового державного пенсійного страхування для військовослужбовців, а також інших осіб, для яких законодавством не передбачено сплату внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
  - удосконалення порядку індексації пенсій та їх підвищення відповідно до зростання середньої заробітної плати;
  - запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування;
  - стимулювання виплати заробітної плати та пенсії через установи банків;
  - внесення до колективних договорів та галузевих угод норми щодо розміру заробітної плати, з якої сплачуються внески на соціальне страхування, та встановлення відповідальності за недотримання цієї норми;
  - обчислення та перерахування розміру пенсій за єдиними базовими принципами;
  - поетапного переходу до сплати страхувальниками та застрахованими особами єдиного соціального внеску на паритетних засадах;
  - звільнення від податку на додану вартість послуг з адміністрування недержавних пенсійних фондів, встановлення рівних ставок оподаткування для пенсійних виплат, що здійснюються суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення;
  - захисту прав інституційних інвесторів;
  - впровадження додаткових надійних фінансових інструментів для інвестування пенсійних активів;
  - захисту коштів недержавних пенсійних фондів та Накопичувального пенсійного фонду від втрати та знецінення;
  - визначення умов для участі в системі недержавного пенсійного забезпечення страхових організацій та банків;
- щорічне проведення актуарних розрахунків:
- стану пенсійної системи за її параметрами та варіантами їх зміни;
  - запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування;
  - втрат солідарної системи у зв'язку з перерахуванням частини внесків до Накопичувального пенсійного фонду;

- розміру єдиного соціального внеску;

забезпечення інституціональної спроможності суб'єктів пенсійної системи:

- створення системи електронного звітування роботодавців про сплату страхових внесків;
- впровадження програмно-технічного комплексу для функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;
- створення системи постійного інформування населення, профспілок, організації роботодавців та їх об'єднань з питань пенсійного забезпечення;
- підготовка актуаріїв у вищих навчальних закладах;
- створення інтегрованої системи обміну інформацією між органами, що здійснюють державний контроль і нагляд у сфері пенсійного забезпечення.

Реалізація Стратегії у 2010 - 2016 роках (середньострокова перспектива)

Протягом 2010 - 2016 років передбачається:

врегулювати питання можливості переходу застрахованих осіб, які сплачують внески до Накопичувального пенсійного фонду, до системи недержавного пенсійного забезпечення;

активізувати роботу з виплати пенсій через установи банків;

вдосконалити законодавство щодо моніторингу діяльності страхових організацій як суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування та системи недержавного пенсійного забезпечення;

завершити перехід до сплати страхувальниками та застрахованими особами єдиного соціального внеску на паритетних засадах;

переглянути пенсійний вік відповідно до зростання тривалості життя;

перевести пенсії, що призначаються на пільгових умовах або за вислугу років, із солідарної системи до недержавних пенсійних фондів.

Фінансове забезпечення

Реалізація Стратегії здійснюється за рахунок коштів Пенсійного фонду України, державного бюджету, міжнародних та вітчизняних донорських і благодійних організацій та інших джерел.

Координація роботи та контроль за реалізацією Стратегії

Подальший розвиток взаємодії органів державної влади, об'єднань профспілок та роботодавців, підтримка широких верств населення сприятимуть реалізації Стратегії та матимуть вирішальне значення для активізації пенсійної реформи та розвитку пенсійної системи.

Координація роботи та контроль за реалізацією Стратегії покладаються на Мінпраці.

З метою легалізації заробітної плати та збільшення надходжень до Пенсійного фонду України Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації забезпечують дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства про оплату праці, зокрема недопущення виплати заробітної плати працівникам нижче ніж мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум.

Очікувані результати

Реалізація Стратегії дасть змогу відновити фінансову стабільність пенсійної системи, збільшити розмір пенсійних виплат відповідно до законодавства, підвищити довіру населення до пенсійної системи, забезпечити соціальну справедливість шляхом дотримання страхових принципів функціонування солідарної системи, запровадити накопичувальну систему пенсійного страхування, забезпечити розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення.

Фінансова стабілізація пенсійної системи, розширення бази сплати страхових внесків, збільшення питомої ваги внесків застрахованих осіб забезпечить поступове зменшення суми страхових внесків роботодавців.

Розвиток державної пенсійної системи з урахуванням особливостей країни, міжнародного досвіду реформування системи соціального страхування і рекомендацій Міжнародної організації праці сприятиме удосконаленню соціально-економічних відносин, прискорить процеси інтеграції України до Європейського Союзу.

Якщо збалансованість пенсійної системи в короткий строк не буде відновлена, це унеможливить запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування в найбільш сприятливий період (2008 - 2009 роки), послабить переваги трирівневої пенсійної системи, стримуватиме розвиток фінансових ринків, зумовить підвищення розмірів соціальних внесків, що призведе до ухилення від їх сплати. Значну частину бюджетних коштів необхідно буде постійно спрямовувати на доплати особам похилого віку.
